

Lähetystö Tagankan mäellä

Ulkomailla asuvien venäläisten A. Solzhenizynille nimetty talo. Дом русского зарубежья им. Александра Солженицына.

Gallipoli-risti, 1920-luvun kunniamerkit. Галлиполийский крест, ордена 1920-х гг.

Ulkomailla asuville venäläisille omistetussa, Aleksander Solzhenizynille nimetyssä talossa kokoon-tui Moskovassa 26.–28.10. Venäjän ensimmäisten emigranttien jälkeläisiä, tiedemiehiä, historioitsijoita ja tutkijoita Ranskasta, Serbiasta, Sveitsistä, Italiasta, Paraguaystä, Yhdysvalloista, Itävallasta, Japanista ja muualta. Lokakuun vallankumouksesta on kulunut 100 vuotta ja tapaamisen tarkoituksena oli pohtia vuoden 1917 tapahtumia, jotka mullistivat Venäjän historian ja jakoivat kansan kahteen leiriin. Tapahtumaketju johti miljoonien maanmiestemme maanpakoon historiallisen synnyinmaansa rajojen ulkopuolelle.

Vallankumouksen tragedian rehellisen pohdinnan edellytykset luotiin 1990-luvun alussa. Eikä pelkästään sattumalta juuri tuolloin myös alkanut Ulkomailla asuvien venäläisten A. Solzhenizynille nimetyn talon kehitys keskuksena, joka on omistettu ulkomailla asuvan venäläisen väestön muiston ja tutkimisen vaalimiseksi. Keskus lisää Nyky-Venäjän tietoisuutta emigranttien kohtaloista ja heidän roolinsa merkityksestä niissä

maissa, joihin nämä joutuivat vallankumouksen jälkeen.

Ulkomailla asuvien venäläisten A. Solzhenizynille nimetyn talon historia alkaa syyskuusta 1990, jolloin Moskovassa avattiin ensimmäinen, tunnetun pariisilaisen YMCA-Press-kustantamon näyttely. V. 1991 YMCA-Press-kustantamon näyttely pidettiin Pietarissa ja sitä seuraavina vuosina monissa Venäjän suurimmissa kaupungeissa. Tämän lisäksi lahjoitettiin kirjoja alue- ja yliopistokirjastoille. Silloin se tuntui ihmeeltä: ensimmäistä kertaa voitiin vapaasti lukea **isä Sergei Bulgakovin, I. Iljinin, N. Berdjajevin, A. Remizovin ja A. Solzhenizynin teoksia...**

Ensimmäistä kertaa venäläisten emigranttien rikas perintö palasi historialliseen kotimaahansa. Samaan aikaan v. 1991 syntyi YMCA:n moskovalainen haara-osasto, "Russkij put/Venäjän tie" niminen kustantamo, joka julkaisee nykyään vuosittain 20–30 teosta: mm. ensimmäiseen venäläiseen emigranttiaaltoon kuuluvien kirjailijoiden teoksia (kuten **B. Zaitsev, isä Sergei Bulgakov, piispa Kassian (Besobrazov), G. Struve, D. Merezkovsky, L. Shestov, P. Bizzilli, N. Lossky, B. Zenkovsky ja D. Tszhevsky**) sekä tämänhetkisen, eri maissa asuvan ulkomaalaisen venäläisen yhteisön kirjailijoiden ja tiedemiesten teoksia (**N. Struve, L. Flam, D. Levizky, I. Brodsky, N. Moravsky, A. Niviere, J. Druzhnikova**) – ja tietysti myös venäläisten tekijöiden ja tutkijoiden teoksia.

"Venäjän tie"-kustantamon johtaja **V. A. Moskvinin** ideaa venäläisten emigranttien perinnön kokoamisen, tutkimuksen ja säilyttämisen keskuksen luomiseksi ryhtyivät kannattamaan sekä YMCA-Pressin johtaja **N. A. Struve** että **Venäjän yhteiskunnallisen Aleksandr Solzhenizyn -säätiön Aleksandr Isajevits ja Natalia Dmitrijevna Solzhenizyn**. Heidän tukensa ansiosta Moskan alueellisen kirjaston pienessä rakennuksessa Tagankalla avattiin joulukuussa 1995 "Venäläiset ulkomailla" kirjastosäätiö. Sen perustajiksi tulivat YMCA-Press, Venäjän yhteiskunnallinen Aleksandr Solzhenizyn -säätiö ja Moskan kaupunki.

Venäläisten emigranttien ja heidän jälkeläistensä uhrautuvan ja ehtymättömän avunannon ansiosta arkistoidut ja historialliset, vuosikausia perhearkistoissa varjellut muistoesineet alkoivat kasvattaa tulevan "Venäläiset ulkomailla"-museon kokoelmaa. V. 2005 pieni kirjastosäätiön rakennus peruskorjattiin: avattiin uudet, avarat näyttelysalit ja esineiden säilytystilat. V. 2009 kirjastosäätiöstä tuli "Ulkomailla asuvien venäläisten talo" ja se nimettiin Aleksandr Sozhenizynin mukaan.

Lähitulevaisuudessa "Ulkomailla asuvien venäläisten talo" saa Tagankalla vielä yhden uuden rakennuksen: nyt jo "Venäläiset ulkomailla" museolle. Rakennuksessa on kahdessa kerroksessa pysyvä näyttely, joka esittelee ulkomailla asuvien venäläisten pääkeskittymät – mm. Konstantinopolin, Belgradin, Berliinin, Prahan ja Pariisin. Lisäksi rakennuksessa on suuri elokuvasali. Talossa vietetään vuosittain kansainvälistä dokumenttielokuva-

Посольство на Таганском холме

С 26 по 28 октября 2017 года в **Доме русского зарубежья имени Александра Солженицына в Москве** собрались потомки первых русских эмигрантов, учёные-историки, исследователи из Франции, Сербии, Швейцарии, Италии, Парагвая, США, Австрии, Японии и других стран, чтобы в столетие Октябрьской революции попытаться осмыслить события 1917 года, перевернувшие историю России, разделившие её на два лагеря, приведшие к изгнанию миллионов наших соотечественников за пределы своей исторической родины.

Условия для беспристрастного осмысления трагедии революции сложились в начале 1990 годов, и неслучайно именно тогда начинается история Дома русского зарубежья им. А. Солженицына как центра, посвящённого сохранению памяти, изучению наследия русского зарубежья, распространению знаний в современной России о судьбах эмигрантов и о той роли, которую они сыграли в истории тех стран, где вынужденно оказались после революции.

История Дома русского зарубежья им. А. Солженицына ведёт своё начало с сентября 1990 года, когда в Москве открылась первая выставка знаменитого парижского русского издательства YMCA-Press. В 1991 году выставка YMCA-Press прошла в Санкт-Петербурге, а в последующие несколько лет во многих крупных городах России, при этом книги передавались в дар областным и университетским библиотекам. Это казалось тогда чудом – впервые можно было свободно читать книги **отца Сергия Булгакова, И. Ильина, Н. Бердяева, А. Ремизова, А. Солженицына...**

Впервые богатейшее наследие русской эмиграции возвращалось на историческую родину. В это же время, в 1991 году, возникла московская ветвь Имки – издательство «Русский путь», выпускающее теперь по 20–30 книг в год, – как книги писателей первой волны русской эмиграции (**Б. Зайцева, отца Сергия Булгакова, епископа Кассиана (Безобразова), Г. Струве, Д. Мережковского, Л. Шестова, П. Бицилли, Н. Лосского, В. Зеньковского, Д. Чижевского**), так и работы современных писателей и учёных из разных стран русского зарубежья (**Н. Струве, Л. Флам, Д. Левицкого, И. Бродской, Н. Моравского, А. Нивьера, Ю. Дружников**) и, конечно, труды российских авторов и исследователей.

Идея директора «Русского пути» **В. А. Москвина** о создании центра, в котором бы собиралось, изучалось и хранилось наследие русской эмиграции, была поддержана директором YMCA-Press **Н. А. Струве** и **Русским общественным фондом Александра Солженицына – Александром Исаевичем и Наталией Дмитриевной Солженицыными**. Благодаря их поддержке в небольшом здании районной московской библиотеки на Таганке в декабре 1995 года была открыта библиотека-фонд «Русское

Fjodor Šaljapinin piirros. Рисунок Фёдора Шаляпина.

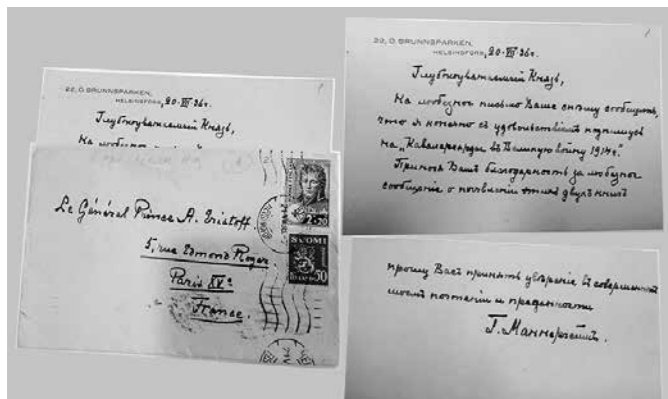
F. Konje. Serge Lifarin veistoksellinen muotokuva. Ikoni, joka kuului Anton Denikinille.

Ф. Конье. Скульптурный портрет Сержа Лифаря. Икона, принадлежавшая Антону Деникину.

Зарубежье», её учредителями стали YMCA-Press, Русский общественный фонд Александра Солженицына и Правительство Москвы.

А благодаря жертвенной, поистине неиссякаемой помощи самих русских эмигрантов и их потомков архивные и музейные реликвии, которые бережно хранились в семейных архивах долгие годы, стали пополнять коллекцию будущего Музея русского зарубежья. В 2005 году маленькое здание библиотеки-фонда было реконструировано, появились новые просторные залы, помещения для хранения экспонатов. В 2009 году библиотека-фонд стала Домом русского зарубежья и получила после ухода писателя имя Александра Солженицына.

Совсем скоро Дом русского зарубежья получит на Таганке ещё одно новое здание, теперь уже здание Музея Русского зарубежья, где на двух этажах разместится постоянная экспозиция, рассказывающая об основных центрах русского зарубежья – Константинополь, Белград, Берлин, Прага, Париж и других, а, кроме того, будет большой киноконцертный зал – в ДРЗ ежегодно проходит Международный кинофестиваль документального кино, работает

Mannerheimin kirjeet ruhtinas Eristoville.
Письма Маннергейма князю Эристову.

festivaalia: siellä työskentelevät sekä elokuvastudio että "Venäjän tie"-elokuvaklubi. Myös kulttuuristen arvoesineiden säilytys ja restaurointi saa suuremmat tilat.

Näissä nykyaikaisissa tiloissa meillä on mitä näyttää. Säätiöllämme on hallitsijasuvulle, **A. I. Denikinille, I. S. Shmeljeville, F. I. Shaljaminille, S. M. Lifarille, I. I. Sikorskylle ja V. P. Aksjonoville** kuuluneita henkilökohtaisia esineitä ja dokumentteja. Arkistossa, joka koostuu yli 315:sta lähteestä, löytyy venäläisten emigranttien yhteiskunnallisten organisaatioiden dokumentteja, tieteellisten julkaisujen ja kaunokirjallisten teosten käsikirjoituksia, muistelmia, kirjeitä ja kortteja.

Kirjallisuuden ja taiteen vaikuttajien luovan työn perintö sisältää tunnettujen venäläisten kirjailijoiden ja taiteilijoiden emigraation aikaisia käsikirjoituksia ja nimi-kirjoituksia: mm. **Ivan Shmelevin, Marina Tsvetajevan, Ivan Buninin, Aleksei Remizovin, taiteilijaveljesten Aleksandr ja Albert Benuan, Zinaida Serebrjakovan, ikonimaalari Julia Reitlingerin** ja monen muun. Venäläisen emigraation filosofian, uskonnon ja tieteen historia tuodaan esille mm. sellaisten merkittävien filosofien kuin **Vladimir Iljin, Semen Frank ja Nikolai Berdjajevin** lähdemateriaalein; maailman lentokone-rakentamisen alkujuuret suunnittelija **Igor Sikorskyn** käsikirjoituksiin ja niin edelleen. "Ulkomailla asuvien venäläisten talossa" säilytetään venäläisen emigraation tunnettujen henkilöiden kirjeitä. Näihin lukeutuvat mm. uskonnolliset ajattelijat **isä Sergei Bulgakov ja rovasti Georg Florovsky**, venäläinen yhteiskunnallinen ja poliittinen vaikuttaja **Pjotr Struve**, teatterivaikuttaja **Nikolai Jevreinov**, kirjailija **Mark Aldanov** ja monet muut.

Talon arkisto on tutkijoiden käytössä: lukusaliin kirjoit-tautumista varten tarvitaan vain passi ja dokumenttien parissa työskentelyyn kirje lähettävältä organisaatiolta.

Talon kirjastossa ovat kattavasti edustettuina monet tunnetut ulkomaiset kirjapainot: mm. **YMCA-Press, "Возрождение / Vozrozhdenie", "Медный Всадник / Mednyj Vsadnik", "Пламя / Plamja", "Издательство имени Чехова / Izdatel'stvo imeni Tsehova", "Посев / Posev** ja **"Слово / Slovo"**. Lisäksi löytyy harvinainen koelma "dp*" -julkaisuja, joita julkaistiin 1940-luvulla siirtolaisleireillä. (*dp = displaced persons, engl. pakolaiset, karkotetut)

Maailmassa ei ole montakaan paikkaa, jonne venäläiset pakolaiset eivät olisi löytäneet tietään vuoden 1917 jälkeen: "Ulkomailla asuvien venäläisten talossa"

säilytetään muistoesineitä Latinalaisesta Amerikasta ja Australiasta, Kiinasta ja Yhdysvalloista ja tietysti Euroopasta.

Venäjän valtakunnan naapurina olleesta Suomesta tuli Pohjoinen tie: Suomenlahden jään ansiosta monet venäläiset onnistuivat välttämään väkivaltaisen kuolemansa Neuvostojen valtiossa. Hallussamme löytyvät sekä Luoteis-Venäjän armeijan että suurruhtinas Nikolai Nikolajevitsin arkistot, jotka ovat sidoksissa monin tavoin emigraation pohjoiseen tiehen. Luoteis-Venäjän armeijan arkistosta löytyy mm. **ruhtinas Livenin** kirje paroni Gustav Mannerheimille vuodelta 1919. Lisäksi Tserepinin tiedostoissa on itsensä **G. Mannerheimin** kirje vuodelta 1936. Hiljattain talo sai lahjoituksena venäläisen diplomaatin **I. J. Korostovyn** arkistot, joissa mainitaan paroni Gustav Mannerheimin legendaarisen aasialaisen retkikunnan tapaaminen v. 1908 Pekingissä.

Vielä yksi Suomessa olevan venäläisen emigrantin nimi on kaikunut "Ulkomailla asuvien venäläisten talossa": v. 2007 talossa pidettiin Suomessa **Georges von Svetlikin** nimellä tunnetun taiteilijan näyttely. Georgi Pavlovits Svetlik syntyi v. 1912 Pietarissa ja asui emigranttina Suomessa, läntisellä Uudellamaalla. Georgi Svetlik työskenteli käyttäen keltuais-öljyväritekniikkaa, jonka hän oli kehittänyt itse. Myöhemmissä töissään hän yhdisti länsieurooppalaisen koulukunnan ja bysanttilais-venäläisen maalausperinteen. Taiteilijan tytär Maria Munsterhjelm osallistui näyttelyn avajaisiin.

"Ulkomailla asuvien venäläisten talo" toimii hyvin aktiivisesti tieteellis-tutkimuksellisella ja yleissivistävällä saralla: meillä on jatkuvasti konferensseja, seminaareja, pyöreän pöydän keskusteluja, luovan alan tapaamisia ja konsertteja, kirjaesittelyitä ja tietysti uusien näyttelyiden avajaisia. Talo tekee yhteistyötä monien organisaatioiden kanssa – ei vain Venäjällä vaan myös ulkomailla: diasporaorganisaatioiden kanssa, venäläisten emigranttien kanssa, slavistiikan ja russistiikan tiedekeskusten ja venäläisten kulttuurikeskusten kanssa. Hanke kirjallisuuden hankkimiseksi Venäjän ja ulkomaiden kirjastoihin on jatkunut jo vuodesta 1990 lähtien.

Vähän yli kahdessa vuosikymmenessä perustamisensa jälkeen A. Solzhenizynille nimetystä "Ulkomailla asuvien venäläisten talosta" on tullut todellinen venäläisten emigranttien ja heidän jälkeläistensä talo, heidän aikaisempaan tai nykyiseen poliittiseen katsomukseensa katsomatta – huolimatta siitä, mihin kaukasiin maihin tahansa heidän tiensä onkaan vienyt. "Emme ole karkotettuna, olemme lähetettyinä" – sanovat emigrantit. Ja tällä hetkellä A. Solzhenizynille nimetystä "Ulkomailla asuvien venäläisten talosta" Tagankan mäellä on muodostunut heidän Lähetystönsä, joka on palauttanut Nyky-Venäjälle sekä vuoden 1917 vallankumouksen tragedian että miljoonien venäläisten karkotettujen kohtaalon muiston.

Teksti ja kuvat: **Svetlana Dubrovina**, osastopäällikkö
Yhteiskunnallinen kehittäminen ja suhdetoiminta
A. Solzhenizynille nimetty
"Ulkomailla asuvien venäläisten talo"
Suomennos: **Tarja Svensk**

киностудия и киноклуб «Русский путь» – появятся большие помещения для хранения и реставрации культурных ценностей.

Нам есть что показать на этих современных площадках, в наших фондах – личные вещи и документы **членов императорской семьи, А. И. Деникина, И. С. Шмелёва, Ф. И. Шалыпина, С. М. Лифаря, И. И. Сикорского, В. П. Аксёнова**. В архивном собрании, включающем более 315 фондов, представлены документы общественных организаций русской эмиграции, рукописи научных трудов и литературных произведений, воспоминания и письма, открытки.

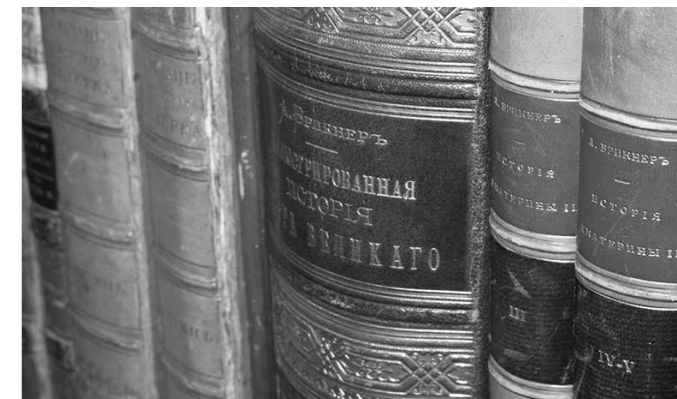
Творческое наследие деятелей литературы и искусства включает рукописи и автографы известных русских писателей и художников, творивших в эмиграции: **Ивана Шмелёва, Марины Цветаевой, Ивана Бунина, Алексея Ремизова, художников братьев Александра и Альберта Бенуа, Зинаиды Серебряковой, иконописца Юлии Рейтлингер** и других. История философской мысли, религиозной и научной жизни русской эмиграции представлена фондами, например, таких известных философов, как **Владимир Ильин, Семён Франк и Николай Бердяев**, рукописями авиаконструктора, стоявшего у истоков мирового авиастроения, **Игоря Сикорского** и многих других. В Доме русского зарубежья хранятся письма знаковых фигур русской эмиграции – религиозных мыслителей **отца Сергия Булгакова и протоиерея Георгия Флоровского**, русского общественного и политического деятеля **Петра Струве**, театрального деятеля **Николая Евреина**, писателя **Марка Алданова**, и других.

Архивные фонды Дома доступны исследователям, для записи в читальные залы необходим только паспорт и, для работы с архивными документами, письмо от направляющей организации.

В библиотечном фонде ДРЗ достаточно полно представлена продукция многих известных издательств зарубежья, среди которых **YMCA-Press, «Возрождение», «Медный Всадник», «Пламя», «Издательство имени Чехова», «Посев», «Слово»**. Собрана коллекция редчайших изданий «ди-пи», печатавшихся в 1940-х годах в лагерях для перемещённых лиц.

Немного найдётся в мире мест, где не оказалось бы после 1917 года русских изгнанников: в Доме русского зарубежья хранятся реликвии из Латинской Америки и Австралии, Китая и США и, конечно, из Европы.

Финляндия, соседствующая с Российской империей, стала Северным путём, – по льду Финского залива, – благодаря которому многим русским людям удалось избежать насильственной смерти в стране Советов. В наших фондах есть архивы Северо-Западной Армии и канцелярии Великого князя Николая Николаевича, так или иначе связанные с северными путями эмиграции. В частности, в архиве Северо-Западной Армии хранится письмо барону Густаву Маннергейму от **князя Ливена** 1919 года, а в фонде Черепнина письмо самого **Г. Маннергейма**

1936 года. А недавно Дом получил архивы русского дипломата **И. Я. Коростовца**, встречавшего в 1908 году в Пекине легендарную «азиатскую» экспедицию барона Густава Маннергейма.

Ещё одно имя русского эмигранта в Финляндии звучало в стенах Дома русского зарубежья: в 2007 году прошла выставка художника, известного в Финляндии как **Georges von Svetlik – Георгия Павловича Светлика**, родившегося в 1912 году в Санкт-Петербурге и жившего в эмиграции в Финляндии, в западной Уусимаа. Георгий Светлик работал в технике желтково-масляной темперы, разработанной им самим, и в своих поздних работах сочетал традиции западноевропейской школы живописи и традиции русской и византийской школы. В открытии этой выставки принимала участие дочь художника **Мария Мюнстерельм**.

Дом русского зарубежья ведёт очень активную научно-исследовательскую и просветительскую деятельность: постоянно в наших стенах проходят конференции, семинары, круглые столы, творческие встречи и концерты, презентации книг и, конечно, открываются новые выставки. Дом сотрудничает с разными организациями не только в России, но и за рубежом, – организациями соотечественников, потомками русских эмигрантов, научными центрами славистики и русистики, российскими культурными центрами. До сих пор с 1990 года продолжается программа книжной помощи библиотекам в России и за рубежом.

За более чем двадцать лет, прошедших с момента своего основания, Дом русского зарубежья им. А. Солженицына стал настоящим Домом для русских эмигрантов и их потомков, невзирая на их прошлые и нынешние политические взгляды, на то, в каких, пусть самых удалённых, уголках планеты прошёл их путь. «Мы не в изгнании, мы – в послании», – так говорили эмигранты. И теперь Дом русского зарубежья им. А. Солженицына стал их Посольством на Таганском холме, возвращающим в современную Россию память о трагедии революции 1917 года и о судьбах миллионов русских изгнанников.

Текст и фото: **Светлана Дубровина**,
заведующая отделом по развитию и
связям с общественностью
Дома русского зарубежья им. А. Солженицына

Перевод на финский язык: **Тарья Svensk**